

RAZVOJ TESTA OBJEKTNIH ODNOSOV (TOO)

Gregor Žvelc

KLJUČNE BESEDE: merjenje objektivnih odnosov, separacija-individualizacija, medosebni odnosi, Loevingerjeva metoda validacije

KEYWORDS: assessment of object relations, separation-individuation, interpersonal relatedness, Loevinger's method of validation

POVZETEK

Prispevek opisuje razvoj novega instrumenta za merjenje medosebnih odnosov - Testa objektivnih odnosov (TOO). Test objektivnih odnosov je samoocenjevalni vprašalnik, ki meri odnose s pomembnimi drugimi osebami. Sestavlja ga 90 postavk, ki se nanašajo na šest lestvic objektivnih odnosov: Simbiotično zlivanje, Separacijska anksioznost, Narcisistični self, Egocentrizem, Strah pred požiranjem in Socialna izolacija. Meri specifične razrešitve procesa separacije in individualizacije, kot se manifestirajo v odraslosti v medosebnih odnosih.

Test je bil zgrajen na podlagi Loevingerjevega modela konstrukcije, ki vključuje tri faze validacije: teoretično substantivno, interno strukturalno in eksterno kriterijsko. V članku sta opisani prvi dve fazi validacije, tretjo fazo pa bo potrebno še izvesti.

ABSTRACT

The article describes the development of a new instrument for measuring interpersonal relatedness - Test of Object Relations (TOO). The test is a self-report questionnaire, which measures relations with significant others. It consists of 90 items, which correspond to six scales of object relations: Symbiotical Merging, Separation Anxiety, Narcissistic Self, Egocentricity, Fear of Engulfment and Social Isolation. TOO measures specific resolutions of separation-individuation process, as they express themselves in interpersonal relations during adulthood. The test was built according to Loevinger's model of test construction, which includes three phases of validation: theoretical-substantive, internal-structural, and external-criterion. In the article the first two phases are described, while the external validation still has to be made.

UVOD

V zadnjih desetletjih se med raziskovalci pojavlja povečan interes za merjenje objektnih odnosov. Večina testov za merjenje objektnih odnosov je projekcijskih (Fishler, Sperling in Carr, 1990). Tako so nastali posebni sistemi za ocenjevanje odgovorov Roschachovega testa (Blatt in Ritzler, 1974, po Bell, Billington in Becker, 1986; Urist, 1977, po Fishler in dr., 1990; Coonerty, 1986; Smith, 1990, po Blatt, 1990), TAT-a (Westen, Lohr in Silk, 1985, po Westen, Ludolph, Block, Wixom in Wiss, 1990), WAISA-a (Segal, Westen, Lohr in Silk, 1993), sistemi ocenjevanja zgodnjih spominov (Ryan in Bell, 1984, po Fishler in dr., 1990), sanj (Krohn in Mayman, 1974, po Fishler in dr., 1990) in opisov pomembnih drugih oseb (Blatt, Wein, Chevron in Quinlan, 1979, po Marziali, Oleniuk, 1990). Objektne odnose pa je mogoče meriti tudi z ugotavljanjem, kako posameznik vzpostavlja odnose z drugimi ljudmi ter kakšna stališča in prepričanja ima o medosebnih odnosih.

V pregledu literature sem zasledil le nekaj testov, ki prek samoocenjevanja merijo objektne odnose (Moelis, 1980, po Levine, Green in Millon, 1986; Bell in dr., 1986; Levin in dr., 1986). Z izjemo Bellovega testa (Bell, in dr., 1986) ima večina teh testov slabo raziskane psihometrične lastnosti. Poleg tega nisem zasledil testa, ki bi skušal zajeti različne razrešitve faz procesa separacije in individualizacije po Mahlerjevi (Mahler, Pine in Bergman, 1975),

kot se kažejo v odraslosti. Zaradi tega sem se lotil konstrukcije testa objektivnih odnosov, ki bi bil skladen s teorijo Mahlerjeve.

Margaret Mahler je s sodelavci raziskovala zgodnji odnos med materjo in otrokom (Mahler in dr., 1975). Tako je prišla do ene najpomembnejših razvojnih linij - procesa separacije in individualizacije. To je proces strukturiranja ega in formiranja identitete, ki poteka v posameznih fazah, v katerih otrok vse bolj diferencira med seboj in materjo ter postaja avtonomna oseba. Proces separacije in individualizacije otroku omogoči, da doseže intrapsihični občutek ločenosti od matere ter sveta. Mahlerjeva s sodelavci (1975) ga opiše kot 'žizvalitev iz simbiotične membrane' in predstavlja psihološko rojstvo otroka. Do tega pride v tretjem letu starosti.

Mahler in dr. (1975) ugotavljajo, da normalni razvoj v otroštvu poteka v posameznih fazah. Takoj po rojstvu je dojenček v **normalni avtistični fazi**. Za to fazo je značilna relativna odsotnost katekse eksternih stimulusov. Dojenček je v stanju primitivnega halucinatornega neznanja. Bistvena naloga avtistične faze je doseganje homeostatičnega ravnovesja.

Od drugega meseca naprej je dojenček v **simbiotični fazi** razvoja. V tej fazi se otrok vede in funkcionira, kot da sta z materjo onipotentni sistem - dualna enost znotraj skupne meje. Simbioza opisuje stanje nediferenciacije, fuzije z materjo, v katerem 'jaz' še ni diferenciran od 'žne-jaza' ter v katerem znotraj in zunaj šele postopoma postajata zaznana kot različna. Medtem ko je dojenček v tej fazi razvoja absolutno odvisen od matere, je materina potreba po otroku relativna.

Normalni avtizem ter simbioza sta predpogoj za normalen proces separacije in individualizacije (Mahler, 1967a; Mahler in Furer, 1963a; oboje po Mahler in dr., 1975).

Proces **separacije in individualizacije** se nanaša na štiri podfaze razvoja v zgodnjem otroštvu, ki sledijo fazam avtizma in simbioze. Okoli 4. do 5. meseca se začne prva podfaza separacije in individualizacije, ki jo avtorji imenujejo **diferenciacija**. Med simbiotično fazo otrok razvije nespecifičen nasmeh - smeje se osebi, ki se ji približa, v fazi diferenciacije pa ta nasmeh postopoma postane specifičen odziv na mater, kar je glavni znak, da se je zgradila specifična vez med materjo in otrokom. V fazi diferenciacije se prične širjenje izven orbite simbioze, kar sovпада z diferenciacijo predstav o

sebi od predstav objekta. Mahlerjeva je to fazo simbolično označila kot 'žizvalitev'.

Fazi diferenciacije sledi faza **prakticiranja** (10. do 16. mesec). V tem obdobju otroka žene vse večja gibljivost ter dozorevanje progastih mišic stran od primarnega objekta. Otrok shodi in tako lahko na svet gleda z nove perspektive, kar mu prinaša nova zadovoljstva ter tudi frustracije. Opazen je tudi vse bolj intenziven kognitivni razvoj (Piaget otroka v tem obdobju imenuje malega eksperimentatorja). Tako otrok vse bolj razvija svojo individualnost. V tem obdobju je narcisizem na višku. Otrok je očaran nad svojimi zmožnostmi in veličino svojega sveta. Prakticiranje pa prinese tudi zastrašujoče izkušnje, če opazi, da se je znašel brez objekta.

Okrog leta in pol se otrok začne vse bolj zavedati svoje ločenosti od matere, kar pripelje do podfaze **približevanja**. Za to fazo je značilna povečana separacijska anksioznost. Otrok se zelo boji izgube matere in ima vse večjo potrebo po tem, da z materjo deli svoja nova doživetja. Značilna je povečana potreba po materini ljubezni. V tem obdobju se otrok drži matere za krilo kot senca, ko se hkrati podaja na nove izlete (Praper, 1996). Telesni kontakt ga napolni z novo energijo, s katero se podaja na nove dogodivščine. V fazi približevanja je značilna želja po ponovnem združenju z objektom kot tudi strah pred požiranjem. Vse bolj začne opuščati tudi fantazije onipotence ter grandioznosti.

Četrta podfaza procesa separacije-individualizacije se imenuje **konsolidacija individualnosti** ter začetki emocionalne konstantnosti objekta (24. do 36. mesec). Za to podfazo je značilna intenzivna strukturalizacija tega in internalizacija starševskih zahtev, kar indicira začetke formacije superega. Ustvarjanje emocionalne konstantnosti objekta poteka prek postopne internalizacije konstantne, pozitivno katektirane podobe matere. To otroku omogoča, da funkcionira ločeno od matere kljub napetosti in neugodju. Po doseženi objektni konstantnosti (po tretjem letu starosti) je mati med fizično odsotnostjo zamenjana z zanesljivo notranjo podobo matere, ki je relativno stabilna, ne glede na nagonke potrebe ter stanja neugodja. Na tej podlagi otrok lahko tolerira tudi nekoliko daljše separacije od primarnega objekta. Za doseženo konstantnost objekta je značilna tudi integracija dobrih in slabih objektnih reprezentacij ter nevtralizacija libida in agresije. Tako se otrok s postopno internalizacijo karakteristik objekta okoli tretjega leta žpsihološko rodi' in tako doseže separacijo.

separacije in individualizacije po Mahlerjevi (Mahler, Pine in Bergman, 1975).

Če pride do motenj v procesu separacije in individualizacije, lahko pride do razvoja določene psihopatologije. Med drugim se moten proces separacije in individualizacije povezuje z borderline sindromom (Mahler in dr., 1975; Masterson, 1981; Blanck in Blanck, 1985; Praper, 1996), narcisistično motnjo osebnosti (Masterson, 1981; Praper, 1996) ter shizoidno osebnostjo (Praper, 1996). Motnje v procesu separacije in individualizacije lahko prizadenejo različne ego funkcije, med drugim tudi kapaciteto za objektivne odnose v odraslosti.

Test objektivnih odnosov naj bi meril specifične razrešitve procesa separacije in individualizacije, kot se kažejo v odraslosti v medosebnih odnosih.

Na podlagi prebiranja relevantne literature (Mahler in dr., 1975; Masterson, 1981; Blanck in Blanck, 1985; Kernberg, 1986, 1990; Praper, 1996), kjer se proces separacije in individualizacije povezuje z določeno obliko patologije v medosebnih odnosih v odraslosti, sem prišel do naslednjih šestih dimenzij objektivnih odnosov:

- 1.) Simbiotično zlivanje
- 2.) Socialna izolacija
- 3.) Narcisistični self
- 4.) Separacijska anksioznost
- 5.) Strah pred požiranjem
- 6.) Egocentrizem.

Predvidevam, da bo Test objektivnih odnosov meril tako žnornalno izraženost' določenih dimenzij kot patološko. Odklon od žnornalnega' profila bo ocenjen kot patološki. Posamezne dimenzije se ne nanašajo direktno na določene psihopatološke sindrome (narcisistična motnja osebnosti, borderline sindrom...), predvidevam pa, da se specifična kombinacija izraženosti dimenzij povezuje z določenimi sindromi.

OPIS DIMENZIJ

Simbiotično zlivanje: dimenzija se nanaša na slabo diferenciacijo med seboj in drugimi ljudmi, na zlivanje in občutenje enosti z drugimi ljudmi, na izgubljanje sebe v odnosih z drugimi ali pa na želje in hrepenenja po vzpostavitvi simbiotičnih odnosov. (V otroštvu ustreza tak tip odnosov fazi simbioze, za katero je značilno stanje nediferenciacije med seboj in drugimi.)

2.) Socialna izolacija: dimenzija se nanaša na izogibanje in pomanjkanje stikov z drugimi ljudmi ter na zapiranje v svoj svet. Značilna je odtujenost, pomanjkanje intimnih odnosov, nezaupljivost do drugih ter samozadostnost.

3.) Narcisistični self: dimenzija opisuje grandiozno, onnipotentno ali omniscientno doživljanje sebe. Značilen je tudi strah pred kritiko ter narcisistična ranljivost, saj se narcisistični self lahko v trenutku zruši. (Po Mahlerjevi so občutki grandioznosti in onnipotence najbolj izraziti v fazi prakticiranja.)

4.) Separacijska anksioznost: dimenzija opisuje posameznike, ki težko tolerirajo katerokoli separacijo od oseb, ki so zanje pomembne, ter se bojijo, da bi bili zapuščeni. (V otroštvu se separacijska anksioznost začenja pojavljati z zavedanjem ločenosti od primarnega objekta in doseže višek v fazi približevanja.)

5.) Strah pred požiranjem: dimenzija se nanaša na posameznike, ki jih je strah, da bi v odnosih z drugimi ljudmi izgubili svojo identiteto, samostojnost ali svobodo (da bi bili "požrti"). Zaradi tega se bojijo intimnih odnosov, hočejo biti neodvisni in samostojni ter se poslužujejo kontraodvisnega vedenja. (Močan strah pred požiranjem je lahko rezultat žkanibalske simbioze', v kateri primarni objekt ne upošteva otrokovih meja in pretirano vdira v njegovo zasebnost.)

6.) Egocentrizem: dimenzija opisuje posameznike, ki druge ljudi doživljajo kot sredstvo za zadovoljitev svojih potreb. Značilni so manipulativni in izkoriščevalski odnosi. V odnosih so zelo zahtevni, saj hočejo, da drugi ljudje ravnaajo tako, kot oni hočejo, sami pa se niso pripravljeni prilagajati. Niso sposobni empatije (vživljanja v pozicijo drugega) in vzpostavitve vzajemnega odnosa z drugimi, ki bi temeljil na recipročnosti. (Egocentrična pozicija otroka je značilna vse do falične faze.)

OPIS RAZVOJA TESTA

Test objektnih odnosov je bil zgrajen na podlagi Loevingerjevega (1957, po Millon, 1993) modela konstrukcije testa. Ta pristop je bil izbran zato, ker poudarja teorijo kot osnovo za vse korake v validacijskem procesu. Validacija testa po tem modelu je vtkana v sam postopek razvoja testa, v nasprotju z

večino drugih metod, kjer je validacija *post hoc* procedura za demonstriranje uporabnosti instrumenta (Jackson, 1970, po Millon, 1993).

Validacija testa po Loevingerjevem modelu poteka v 3 fazah: teoretično substantivni, interno strukturalni ter eksterne kriterijski. V teoretično substantivni fazi ugotavljamo, v kolikšni meri vsebina postavk testa izhaja iz eksplicitnega teoretičnega modela. Druga faza zahteva, da so interne značilnosti testa (odnosi med postavkami in lestvicami) konsistentne s teorijo, na kateri temelji test. Eksterna validacija pa se nanaša na to, v kolikšni meri se test ujema z drugimi testi, ki merijo podobne značilnosti.

V tej raziskavi sem izvedel samo prvi dve fazi, eksterne veljavnost pa bo potrebno preveriti v naslednjih raziskavah.

Teoretično substantivna validacija

V prvi fazi sem sestavil 300 postavk, ki se nanašajo na 6 dimenzij objektnih odnosov.

Kot inspiracija za konstrukcijo postavk so mi služila naslednja teoretična dela ter opisi kliničnih primerov: Mahler in dr. (1975), Masterson (1981), Blanck in Blanck (1985), Kernberg (1986, 1990), Miller (1992), Matjan (1992, 1994), Akhtar (1994) in Praper (1992, 1994, 1995, 1996).

V drugi fazi sem zaprosil za pomoč diplomirano psihologinjo, s katero sva skupaj natančno pregledala postavke. Cilj nama je bil, da naj bi bile postavke čim bolj jasne in enostavne, tako da jih lahko vsakdo razume. Če je bila kakšna postavka nerodno napisana, sva jo popravila. Izločila sva postavke, ki so bile dvoumne in bi lahko oddaljevale od vsebin, za katere so bile napisane.

Postavke, za katere sva menila, da so preveč teoretične in abstraktne, sva prebrala trem osebam, ki niso seznanjene s psihologijo. Če so osebe postavke napačno interpretirale ali pa jih niso razumele, sva postavke izločila ali pa sva jih na novo napisala.

Nekatere postavke so si bile med seboj zelo podobne. Od teh sva izbrala postavke, ki so bile najbolj jasne, enostavne ter nedvoumne.

Na podlagi take selekcije je ostalo 214 postavk, ki sem jih uporabil v naslednji fazi teoretične validacije.

V tretji fazi me je zanimalo, ali se posamezne postavke res nanašajo na dimenzije objektnih odnosov, za katere so bile sestavljene. V ta namen sem dal postavke oceniti štirim ekspertom, ki so dobro seznanjeni s teoretičnim modelom Mahlerjeve ter ga uporabljajo pri svojem psihoterapevtskem delu. Skupino ekspertov so sestavljali trije specialisti klinične psihologije ter en psihiater. Vsak ekspert je prejel uvodno prošnjo za sodelovanje, osnovno navodilo, opis dimenzij in listo postavk.

Eksperti so vsako od 214 postavk uvrstili v posamezne dimenzije objektnih odnosov v skladu z naslednjim navodilom:

'Na naslednjem listu so postavke, ki se nanašajo na posamezne dimenzije procesa separacije in individualizacije.

Prosimo vas, da vsako postavko dobro preberete in jo na podlagi vaših kliničnih izkušenj in teoretičnega znanja uvrstite v eno od dimenzij, tako da v ustrezno polje vpišete znak '+'.

Če menite, da se postavka nanaša na več kot eno dimenzijo, lahko označite tudi druge dimenzije, vendar pa obkrožite znak '+' pri tisti dimenziji, ki se vam zdi dominantnejša.

Če menite, da se postavka ne nanaša na nobeno dimenzijo, potem pustite polja prazna. Na poseben list, označen kot 'KOMENTARJI', pa vpišite zaporedno številko take trditve in na kratko opišite, na kaj se ta postavka nanaša.

Na list 'KOMENTARJI' lahko napišete vse komentarje, ki se vam porajajo ob določenih postavkah, še posebno pa pri tistih, pri katerih imate probleme z odločanjem. Na list lahko napišete tudi vse pripombe o testu ali o čemerkoli v zvezi z njim. Vsak vaš komentar nam bo v veliko pomoč! Preden pa začnete z uvrščanjem, dobro preberite OPIS DIMENZIJ!'

Postavke, ki so jih vsaj trije od štirih ekspertov uvrstili v dimenzijo, za katero so bile originalno napisane, sem uporabil pri nadaljnji obravnavi. Takih postavk je bilo 193. Vsako od teh postavk sem še dodatno 'obtežil' s točkami glede na njihovo teoretično moč.

Če je ekspert postavko pravilno uvrstil v dimenzijo, v katero spada, sem ji pripisal:

- vrednost 3 točk, če je ekspert označil, da postavka spada samo v to dimenzijo;
- vrednost 2 točk, če je ekspert označil, da se postavka nanaša še na druge dimenzije, s tem da je 'pravo' dimenzijo označil kot dominantno;
- vrednost 1 točke, če je ekspert označil, da se postavka nanaša še na druge dimenzije, s tem da ni označil 'prave' dimenzije kot dominantne.

Primer 1:

Trije eksperti so pravilno uvrstili postavko v določeno dimenzijo (npr. Narcisistični self) in so menili, da se nanaša samo na to dimenzijo. En ekspert pa je nepravilno uvrstil postavko.

Taki postavki lahko pripišemo vrednost 9 točk ($3 * 3 = 9$).

Primer 2:

Dva eksperta sta pravilno uvrstila postavko v določeno dimenzijo, obenem pa sta označila, da le-ta ni dominantna. ($2 * 1 = 2$ točki).

Druga dva eksperta pa sta postavko uvrstila samo v 'pravo' dimenzijo. ($2 * 3 = 6$ točk).

Taki postavki lahko določimo vrednost 8 točk.

Najmanjše število točk, pripisano določeni postavki, je znašalo 7 točk, največje pa 12 točk.

114 od 193 postavk je doseglo 12 točk. Te postavke so visoko prototipične in se nanašajo samo na eno dimenzijo.

V četrthi fazi sem 193 postavk uredil v naključnem vrstnem redu. Tako sem dobil prvo verzijo Testa objektivnih odnosov.

Interno strukturalna validacija

Z namenom, da bi naredil selekcijo postavk, ki bi odgovarjale tako teoriji kot psihometričnim zahtevam, sem naredil raziskavo.

Metoda

a) Subjekti

V raziskavi je sodelovalo 118 študentov Filozofske fakultete. 61 jih študira psihologijo, ostali pa so študentje drugih smeri. Večina preizkušancev je ženskega spola (87,3 %).

Starost poskusnih oseb se giblje od 18. do 36. leta. Povprečna starost je 20,24 let, standardna deviacija pa 2.

b) Pripomočki in gradiva

V raziskavi sem uporabil prvo verzijo Testa objektnih odnosov. Test sestavlja 193 postavk, ki se jih ocenjuje na 5-stopenjski lestvici.

Navodilo se glasi:

'Pazljivo preberite vsako trditev. Glede na to, v kolikšni meri trditev drži za vas, obkrožite ustrezno številko pri vsaki trditvi.

Posamezne številke pomenijo:

1 - POPOLNOMA NE DRŽI

2 - V GLAVNEM NE DRŽI

3 - DELOMA DRŽI/DELOMA NE DRŽI

4 - V GLAVNEM DRŽI

5 - POPOLNOMA DRŽI

Pri vsaki trditvi obkrožite samo en odgovor. Ni pravih in napačnih odgovorov! Prosimo vas, da odgovorite na vse trditve.'

c) Postopek zbiranja podatkov

Študentje so reševali test v času predavanj. Preizkušnja je potekala skupinsko in je trajala 20 do 30 minut. Študentom sem se predstavil in jih zaprosil za sodelovanje. Seznanil sem jih s splošnim navodilom: 'Prosimo vas za

sodelovanje v raziskavi. Vsi dobljeni podatki bodo uporabljeni izključno v namene raziskave. Vprašalnik je anonimen, zato odgovarjajte brez zadržkov in iskreno.'

Študentje psihologije so reševali test ločeno od študentov drugih smeri študija.

Postopek selekcije postavk

Selekcijo postavk sem opravil s pomočjo procedure Reliabilities v SPSS-u za Windows, ver. 6.0. Selekcija je potekala po posameznih korakih in je upoštevala tako teoretični kot psihometrični kriterij selekcije. Pri tem sem si pomagal z Jacksonovimi (1970, po Cohen, Montague, Nathanson in Swerdlik, 1988) priporočili glede selekcije postavk.

V prvi fazi sem analiziral popravljene korelacije posamezne postavke z njeno matično lestvico. (Popravljen korelacija je korelacija med rezultatom na posamezni postavki in vsoto rezultatov na ostalih postavkah lestvice, v katero postavka spada.)

Če je bila korelacija manjša od 0'20, sem postavko izločil iz nadaljnje obravnave. Take korelacije so se izkazale kot statistično nepomembne in so prispevale k manjši interni konsistentnosti lestvice.

V drugi fazi selekcije postavk so me zanimali odnosi posamezne postavke z drugimi lestvicami. Če je postavka korelirala višje s skupnim rezultatom katerekoli druge lestvice kot pa lestvice, za katero je bila napisana, sem jo izločil iz nadaljnje obravnave. Po Jacksonu (1970, po Cohen in dr., 1988) ta metoda pomaga zagotoviti konvergentno in diskriminantno veljavnost lestvice.

V tretji fazi selekcije postavk sem upošteval tako teoretični kot psihometrični kriterij.

Če je bila popravljena korelacija posamezne postavke z matično lestvico nizka (0'20 - 0'30) in je bila postavka obenem teoretično šibka (7 - 9 točk), sem jo izločil iz nadaljnje obravnave.

Pri selekciji sem obenem ves čas pazil na to, da so postavke predstavljale cel kontinuum vsebine konstrukta, ki naj bi ga lestvica merila. Tako sem

postavko kljub nizki popravljeni korelaciji z matično skalo obdržal, če se je izkazalo, da je postavka ključna za to, da lestvica predstavlja celoten razpon vsebine konstrukta.

Pozoren sem bil tudi na inter-item korelacije. Postavke, ki visoko korelirajo med seboj ($>0,70$) in so si obenem teoretično zelo podobne, se lahko nanašajo na zelo podobne vsebine konstrukta. Zaradi tega sem izločil tiste postavke v skupini podobnih postavk, ki so najmanj prispevale k interni konsistentnosti lestvice. Veliko število podobnih postavk prispeva k večji interni zanesljivosti instrumenta, vendar na škodo razpona teoretičnih vsebin, ki naj bi jih lestvica zajela. Pri vsaki lestvici sem tako skušal najti optimalno ravnovesje med interno konsistentnostjo ter teoretično širino lestvice. Cronbach alfa koeficient naj bi bil dovolj velik, obenem pa naj bi lestvica zajela čim več različnih teoretičnih vsebin.

Na podlagi opisanega postopka sem dobil 90 postavk, ki sem jih v naključnem redu uredil v končno verzijo Testa objektivnih odnosov. Test sestavlja 6 lestvic po 15 postavk.

Lestvice se povsem ujemajo z opisi dimenzij, razen lestvice Narcisistični self, ki se nanaša le na grandioznost ter omnipotentnost. Lestvica Narcisistični self torej ne uspe zaznati 'ranjenega selfa', ampak samo zunanji plašč grandioznosti in omnipotence.

Rezultati in diskusija

Rezultati se nanašajo na končno verzijo Testa objektivnih odnosov, ki smo jo dobili na podlagi selekcije postavk. Test sestavlja 6 lestvic, ki ugotavljajo značilnosti objektivnih odnosov. V vsaki lestvici je 15 postavk.

Tabela 1: Aritmetična sredina, standardna deviacija ter notranja konsistentnost posameznih lestvic na Testu objektivnih odnosov

Ime lestvice	Aritmetična sredina	Standardna deviacija	N	Cronbach alfa
1.Simbiotično zlivanje	39,4	7,74	113	0,80
2.Separacijska anksioznost	36,01	10	116	0,85
3.Narcisistični self	38,88	10,5	114	0,89
4.Egocentrizem	33,57	8,34	114	0,84
5.Strah pred požiranjem	32,62	9,21	116	0,87
6.Socialna izolacija	27,84	7,44	116	0,84

Alfa koeficienti posameznih lestvic se gibljejo od 0,80 do 0,89. Kažejo na zadovoljivo notranjo konsistentnost lestvic. Najbolj notranje konsistentni sta lestvici Narcisistični self in Strah pred požiranjem, najmanj pa Simbiotično zlivanje.

Tabela 2: Pearsonovi koeficienti korelacije med posameznimi lestvicami Testa objektivnih odnosov

	Simbiotično zlivanje	Separacijska anksioznost	Narcisistični self	Egocentrizem	Strah pred požiranjem	Socialna izolacija
Simbiotično zlivanje	1					
Separacijska anksioznost	0,61 ***	1				
Narcisistični self	0,16	0,11	1			
Egocentrizem	0,30 **	0,39 ***	0,49 ***	1		
Strah pred požiranjem	0,20 *	0,13	0,36 ***	0,32 **	1	
Socialna izolacija	-0,07	0,02	-0,09	0,06	0,39 ***	1

Opombe:

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ * $p < 0,05$

V skladu s pričakovanji obstajajo najvišje korelacije med naslednjimi pari lestvic: Simbiotično zlivanje in Separacijska anksioznost, Narcisistični self in Egocentrizem ter med lestvicama Strah pred požiranjem in Socialna izolacija. Ti pari lestvic se obenem nanašajo na teoretično najbolj povezane konstrukte. Najvišja korelacija je med Simbiotičnim zlivanjem in Separacijsko anksioznostjo ($r = 0,61$). Oba konstrukta sta tudi v teoretičnem smislu med seboj zelo povezana. Če se npr. določena oseba zliwa v eno z drugo osebo, je zelo verjetno, da bo imela tudi strah pred separacijo. Zlivanje in strah pred separacijo največkrat zasledimo pri osebah z borderline sindromom.

Pomembna korelacija med lestvicama Narcisistični self ter Egocentrizem se povsem ujema s teorijo, ki implicira povezanost in prepletenost teh dveh konstruktov v narcisistični motnji osebnosti. Za osebo s tako motnjo je namreč značilno, da druge ljudi egocentrično župorablja zase' (Praper, 1996). Poleg tega je taka oseba tudi grandiozna ali onnipotentna. Za narcisistično motnjo je značilno tudi izogibanje intimnosti (Praper, 1996). V skladu s tem je tudi pomembna korelacija med Narcisističnim selfom in Strahom pred požiranjem.

Medsebojno povezanost Strahu pred požiranjem in Socialne izolacije najdemo v opisu shizoidno motene osebnosti. Oseba s tako motnjo se boji,

da bo druga oseba s prodiranjem skozi meje popolnoma kontaminirala in preplavila notranji psihični prostor, kar bi pomenilo izgubo občutka obstajanja (Praper, 1996). Taka oseba se boji bližine in živi v socialni izolaciji. Lestvica Egocentrizem pomembno korelira z vsemi lestvicami, razen Socialne izolacije. Egocentrizem je torej povezan tudi z drugimi dimenzijami objektivnih odnosov, kar se povsem ujema s teorijo. Otrokova egocentrična pozicija je značilna vse do falične faze, ko otrok postopoma preide k bolj recipročnim odnosom. Egocentrizem je tako spremljevalec predojdipske patologije in je imanenten ostalim dimenzijam objektivnih odnosov.

ZAKLJUČEK

Test objektivnih odnosov sestavlja 90 postavk, ki se nanašajo na šest dimenzij objektivnih odnosov. Test odlikuje teoretična veljavnost ter dovolj velika interna konsistentnost posameznih lestvic.

Korelacije med posameznimi lestvicami ter korelacije posameznih postavk s posameznimi lestvicami se ujema s teoretičnim ozadjem.

Opravljen raziskava predstavlja prvi korak k ugotavljanju merskih značilnosti testa.

Predlagam naslednje raziskave, s katerimi bi nadaljevali proces validacije:

Potrebno je narediti tretjo fazo validacije testa po Loevingerju (1957, po Millon 1993) - eksterno validacijo. V tem primeru nas zanima, v kolikšni meri se test ujema z drugimi instrumenti, ki merijo podobne lastnosti.

Test bi bilo potrebno preizkusiti na večjem številu preizkušancev ter narediti konfirmatorno faktorsko analizo.

Test objektivnih odnosov bi lahko preizkusili na različnih kliničnih populacijah. Tako bi dobili profile objektivnih odnosov, ki so značilni za določeno klinično skupino. Posebej bi bilo treba preučiti profile oseb z borderline sindromom, narcisistično motnjo osebnosti ter shizoidno motnjo. Za te osebnostne motnje je značilen moten proces separacije in individualizacije. Zanimalo bi nas tudi, ali test uspe zaznati razlike med različnimi kliničnimi populacijami.

LITERATURA

1. Akhtar, S. (1994). Object constancy and adult psychopathology. *International Journal of Psychoanalysis*, 75, 441-455.
2. Bell, M., Billington, R., & Becker, B. (1986). A scale for the assessment of object relations: Reliability, validity, and factorial invariance. *Journal of Clinical Psychology*, 5, 733-741.
3. Blanck, G. & Blanck, R. (1985). *Ego-psihologija. Teorija i praksa*. Zagreb: Naprijed.
4. Blatt, S. J. (1990). The Rorschach: A Test of Perception or an Evaluation of Representation. *Journal of Personality Assessment*, 55(3&4), 394-416.
5. Cohen, R.J., Montague, P., Nathanson, L.S. & Swerdlik, M.E. (1988). *Psychological testing: An introduction to tests and measurement*. Mountain View, California: Mayfield.
6. Fishler, P. H., Sperling, M. B. & Carr, A. C. (1990). Assessment of adult relatedness: A review of empirical findings from object relations and attachment theories. *Journal of personality assessment*, 55(3&4), 499 - 519.
7. Kernberg, O. F. (1986). *Severe personality disorders. Psychotherapeutic strategies*. New Haven, London: Yale University Press.
8. Kernberg, O. F. (1990). *Object-relations theory and clinical psychoanalysis*. Northvale, New Jersey, London : Jason Aronson.
9. Levine, J.B., Green, C.J., & Millon, T. (1986). The Separation-Individuation Test of Adolescence. *Journal of Personality Assessment*, 50(1), 123-137.
10. Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the human infant*. London: Hutchinson & Co.
11. Marziali, E., Oleniuk, J. (1990). Object Representations in Descriptions of Significant Others: A Methodological Study. *Journal of Personality Assessment*, 54(1&2), 105-115
12. Masterson, J. F. (1981). *The Narcissistic and Borderline Disorders. An Integrated Developmental Approach*. New York : Brunner/Mazel.
13. Matjan, P. (1992). Nekatere značilnosti in potek individualne psihoterapije pacienta z razvojnimi deficiti ega. *Psihološka obzorja*, 1(1), 32-36.
14. Matjan, P. (1994). Nekatere značilnosti odraslih pacientov z narcisističnimi motnjami osebnosti. *Psihološka obzorja*, 1(3), 123-126.
15. Miller, A. (1992). *Drama je biti otrok in iskanje resnice o sebi*. Ljubljana: Tangram.
16. Millon, T. (1993). *MIPS. Test booklet*. San Antonio: The psychological corporation, Harcourt Brace & Company.

17. Praper, P. (1992). Uporaba psihoanalitičnega kavča v psihoterapevtskem procesu. *Psihološka obzorja*, 1(1), 29-31.
18. Praper, P. (1994). Narcisistične in borderline motnje osebnosti. Nekateri razvojni in diferencialno diagnostični aspekti. *Psihološka obzorja*, 1(3), 81-91.
19. Praper, P. (1995). *Tako majhen pa že nervozen!?* Predsodki in resnice o nevrozi pri otroku. Nova gorica: Educa.
20. Praper, P. (1996). *Razvojna analitična psihoterapija*. Ljubljana: Inštitut za klinično psihologijo.
21. Segal, H. G., Westen, D., Lohr, N. E., & Silk, K. R. (1993). Clinical Assessment of Object Relations and Social Cognition Using Stories Told to the Picture Arrangement Subtest of the WAIS-R. *Journal of Personality Assessment*, 61(1), 58-80.
22. Smith, B. L. (1990). Potential Space and the Rorschach: An Application of Object Relations Theory. *Journal of Personality Assessment*, 55(3&4), 756-767.
23. Westen, D., Ludolph, P., Block, M. J., Wixom, J., Wiss, F.C. (1990). Developmental History and Object relations in Psychiatrically Disturbed Adolescent Girls. *American Journal of Psychiatry*, 147(8), 1061-1068.

Sodelovanje v znanstvenoraziskovalnih, razvojnih, menedžerskih, operativnih in operativnih timih zahteva od vodij in članov poleg rutinskih opravil tudi ustvarjalno reševanje problemov, sprejemanje odločitev, oblikovanje novih konceptov, modelov, izdelkov, storitev, vizij, strategij ter razumevanje in obvladovanje zapletenih medosebnih odnosov, ki odločilno vplivajo na uspešnost sodelovanja.

Naravnostna hitrost in kompleksnost sprejemanih zahtevata hkrati tudi večrazsežen vpogled v možnosti prilagoditev nanje, njihovo obvladovanje in preseganje, ki mu posameznik pogosto ni več kos, ker ga ovirajo meje individualizma.

Osnovno orodje sodelovanja je komunikacija, s katero udeleženci drug drugega odkrivajo svoje poglede in vpogleds in jih nato sestavljajo v celotno podobo, ki pod določenimi pogoji lahko preseže vidnja posameznikov.

V tem prispevku odkrivamo proces oblikovanja celotnega pogleda na kompleksne pojave in probleme, ki so toriče našega (poklicnega) življenja in jih želimo v okviru timskega sodelovanja obvladati in ustvarjalno presegati.

